

Tahto yhteyteen

Piispainkokouksen avauspuhe Vaasassa 2026

(Julkaisuvapaa 1.9.2026 klo 9.20)

Matti Salomäki, Lapuan hiippakunnan piispa

Hyvät piispainkokouksen jäsenet, arvoisat läsnäolijat,

tervetuloa Lapuan hiippakuntaan ja Vaasaan aloittamaan piispainkokousta.

Lapuan hiippakunta täyttää tänä vuonna 70 vuotta. Sen takia aluksi pieni katsaus historiaan: Vuoden 1893 kirkolliskokouksessa ehdotettiin perustettavaksi Vaasan hiippakunta, johon otettaisiin viisi Pohjanmaan rovastikuntaa ja viisi seurakuntaa Keski-Suomesta. Kokous hylkäsi aloitteen, mutta hiukan toisaalle syntyi hiippakunta: Savonlinnan, sittemmin Viipurin ja Mikkelin, hiippakunta. Vuonna 1913 ehdotettiin kirkolliskokouksessa piispanistuimia Kotkaan sekä Jyväskylään tai Vaasaan. Vaasa oli näistä vaihtoehtoista kaikkein pisimmän matkan päässä silloisista hiippakuntakaupungeista. Tämäkään aloite ei edennyt.

Jälleen vuonna 1948 kirkolliskokoukselle tehtiin aloite hiippakuntajaon uudistamisesta ja Vaasan hiippakunnan perustamisesta. Etäisyyksien lisäksi perusteluna oli Turun arkkihiippakunnan seurakuntien suuri määrä. Aloitteentekijät totesivat: ”Turku historiallisine muistoineen on meille etelä-pohjalaisille rakas ja aina on vallinnut mitä läheisin suhde arkkipiispan ja meidän välillä. Hän on ollut aina tervetullut Etelä-Pohjanmaan seurakuntiin, mutta suuren työtaakkansa ja vaativien kirkkoamme edustavien tehtäviensä tähden on hänellä harvoin tilaisuutta saapua maakuntaamme.” Nämä sanat läheisistä suhteista arkkipiispaan ovat aivan totta yhä tänään. Ja biskop Bo-Göranin kanssa voimme todeta, että kaikki piispat ovat edelleen tervetulleita näille seuduille.

Päätös uuden hiippakunnan perustamisesta tälle alueelle tehtiin 70 vuotta sitten. Vaihtoehtoina piispanistuimen sijaintipaikaksi olivat Seinäjoki, Vaasa, Ylistaro, Isokyrö ja loppuvaiheessa myös Lapua. Hallitus päätti 13. huhtikuuta 1956 perustaa Lapuan hiippakunnan 1. heinäkuuta 1956. Tähän hiippakuntaan, joka oli siihen aikaan seitsemäs, kuului yhteensä 64 seurakuntaa. Niistä yli puolet siirtyi arkkihiippakunnasta, mutta merkittävä osa tuli myös Tampereen hiippakunnasta ja Kuopion hiippakunnasta.

Uuden hiippakunnan alue näytti aluksi hajanaiselta. Keski-Suomen ja pohjalaisseutujen välillä ei ennestään ollut vilkkaita yhteyksiä. Myös hengellisissä kysymyksissä erot näyttäytyivät usein suurina. Piispa Eero Lehtinen, joka edusti evankelista perinnettä, asettui tuomiokapituliin yhdelle herännäisyyden ydinalueista. Hän lähti määrätietoisesti rakentamaan yhteyttä hiippakunnan eri alueiden, herätysliikkeiden ja yhteiskunnallisten ryhmien kesken. Yhteys ja luottamus vahvistuivat erilaisista taustoista huolimatta.

Toimittuaan piispana puolitoista vuotta Eero Lehtinen kirjoitti paimenkirjeessään toiveikkaasti ja valoisasti: "Kiintymys isien kirkkoon on syventynyt entisestään. Yhteinen seurakunta on saamassa oman herätysliikkeen puitteissa toimivien piirien rinnalla ja edellä yhä keskeisemmän aseman. - - Jatkuvan keskinäisen lähestymisen toivo elää laajojen piirien sydämissä. Välien eheytymisestä iloitaan. Sanaa kuunnellaan enenevässä määrässä yli rajojen."

Kunnioitetun edeltäjäni sanat saavat minut mietteleäkseni. Miten on laita tänään? Olen saanut itse elää herätysliikkeiden keskellä lapsuudestani saakka. Olen saanut kokea rikkauden, jota erilaiset painotukset tuovat evankeliumin viestiin. Näistä painotuseroista huolimatta ehtoollispöytä on ollut yhteinen eri perinteistä tuleville. Viikon varrella on sitten kokoonnuttu omiin seuroihin ja raamattu- ja rukouspiireihin. Kesäjuhilla on kuulutettu ystävällisiä tervehdyksiä toisten herätysliikkeiden kesäjuhliin osallistujille – näin tapahtuu edelleen. Mutta onko jotakin olennaista rikkoutunut?

Yhä tänään piispan keskeisenä tehtävänä on "vaalia kirkon ykseyttä ja kirkon tehtävän toteutumista hiippakunnassa". Tätä tehtävää vasten ja edellä kuultuja Eero Lehtisen sanoja vasten on surullista todeta, miten jo vuosikymmenten ajan kirkon jäsenet eivät ole aina mahtuneet samaan ehtoollispöytään eivätkä kaikki papit yhdessä alttarille. Viime aikoina

tilanne näyttää jännittyneen entisestään. Kuulen piispoille eri tahoilta osoitetut sanat, joiden mukaan ratkaisut ristiriitoihin kyllä löytyisivät, jos vain tahtoa olisi.

Olen pohtinut, onko todella niin, että tahtoa ei ole. Onko todella niin, että en tahdo yhteyttä, että me tässä huoneessa emme tahdo yhteyttä, että me tässä kirkossa emme tahdo yhteyttä – että olemme luovuttaneet tai emme ole kunnolla edes yrittäneet? Kysymys on painava. Se kytkeytyy viime kädessä siihen, miten ymmärrämme Suomen evankelis-luterilaisen kirkon.

Luterilainen Augsburgin tunnustus toteaa selvästi: ”Kirkon todelliseen ykseyteen riittää yksimielisyys evankeliumin opista ja sakramenttien toimittamisesta.” Erilaisia käsityksiä näyttää olevan kuitenkin siitä, koskevatko nämä sanat Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa vai pienempää ryhmää sen sisällä. Ajattelemmeko, että Suomen evankelis-luterilainen kirkko on vain ulkoinen organisaatio, jonka tehtävänä on tarjota puitteet sen sisällä toimiville todellisille Kristuksen kirkon jäsenille? Jos näin on, ratkaisun löytäminen on melko yksinkertaista. Riittää, että niillä eri ryhmillä, jotka katsovat edustavansa todellista Kristuksen kirkkoa, on omassa piirissään sakramenttien yhteys. Kirkko ulkoisena organisaationa voi koota sisäänsä monimuotoisuutta, jossa kaikki eivät mahdu yhdessä alttarille.

Tällainen ratkaisu olisi monin tavoin helppo, mutta olisiko se piispojen tehtävän mukainen? Eikö piispa ole kutsuttu vaalimaan kirkon ykseyttä ja kirkon tehtävän toteutumista juuri Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hiippakunnassa? Suomen evankelis-luterilainen kirkko ei luultavasti ole kenenkään mielestä täydellinen, ja siihen kohdistuu erilaisia, keskenään ristiriitaisia odotuksia. Olisi kuitenkin tehtävämme aliarvioimista pitää sitä vain ulkoisena laitoksena. Jos katsomme, että tunnustuskirjan sanat velvoittavat Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa, silloin emme pääse pakoon kirkon ykseyden kriteerejä. Silloin tilannetta, jossa sakramentit eivät yhdistä vaan erottavat, ei voi pitää tyydyttävänä. Jos me piispat tällöin toteamme, että kukin viettäköön halutessaan ehtoollista omassa ryhmässään ilman yhteyttä muihin, jätämme tehtävämme hoitamatta. Silloin voi sanoa, ettei meillä ole tahtoa. Silloin olemme luovuttaneet.

Näyttää siltä, että keskustelu hallinnollisista ratkaisuista tai käytännön toimintatavoista ei enää vie eteenpäin. Olisiko palattava teologiseen keskusteluun, joka kaikesta päätellen jäi kesken 1980-luvulla? Tarkoitatan esimerkiksi kysymystä, millaiset kirkon virkaa koskevat

erimielisyydet ovat niin perustavia, että ne katkaisevat evankeliumin ja sakramenttien yhteyden, ja millaiset erimielisyydet eivät tätä yhteyttä vielä riko.

Itse ajattelen, että nykyisten erimielisyyksien ei tarvitsisi rikkoa evankeliumin ja sakramenttien yhteyttä, vaan voisimme tilanteen tullen kaikki mahtua yhdessä alttarille. Silloin myös erilaisten, eri perinteistä nousevien messuyhteisöjen toiminta olisi ongelmaton osa elämää kirkossa. Eteneminen edellyttää kuitenkin avoimuutta ja kuuntelemista. On muistettava, että seurakuntalainen, joka suuntaa sunnuntaina jumalanpalvelusyhteisön luvattomaan messuun, ei tee sitä hajottaakseen kirkkoa vaan saadakseen ravintoa. Samalla tavoin on tärkeää, että Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa ei nähtäisi vain ulkoisena laitoksena, jonka sisällä oikea evankeliumi ja oikeat sakramentit ovat vain tietyn todellisten kristittyjen ryhmän hallussa.

Onko tahtoa vai ei? Ajattelen, että tahtoa on niin kauan kuin on halua yhdessä tavoitella riittävää yksimielisyyttä evankeliumin opista ja sakramenteista, jotta mahdumme samaan ehtoollispöytään. Sen sijaan olemme luovuttaneet, jos toteamme, että tämä tunnustuskirjaan kirjattu kirkon ykseyden vaatimus ei koske Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa. Uskon, että emme ole luovuttaneet. Ja uskon, että piispa Eero Lehtisen kuvaus, jonka mukaan ”jatkuvan keskinäisen lähestymisen toivo elää laajojen piirien sydämissä”, on totta yhä tänään. Jeesuksen omat sanat ja kirkkomme tunnustus velvoittavat yrittämään. Koska Jeesus Kristus on yksi, jokainen yritys hänen kirkkonsa ykseyden korjaamiseksi ja vahvistamiseksi niin lähiympäristössä kuin maailmanlaajuisesti kantaa mukanaan toivoa.

Jeesus sanoi: ”Minä rukoulen, että he kaikki olisivat yhtä, niin kuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa. Niin tulee heidänkin olla yhtä meidän kanssamme, jotta maailma uskoisi sinun lähettäneen minut” (Joh 17:21).

Ja apostoli Paavali opetti: ”Jumala on alistanut kaiken hänen valtaansa ja asettanut hänet kaiken yläpuolelle seurakuntansa pääksi. Seurakunta on Kristuksen ruumis ja hänen täyteytensä, hänen, joka kaiken kaikessa täyttää” (Ef 1:21-22).

Seurakuntaruumis on moninainen, mutta sitä yhdistää yksi pää, joka on Kristus ja yksi ravinto, jota se nauttii, leipä ja viini, Kristuksen ruumis ja veri.

Tervetuloa piispainkokoukseen!